

Lengvai suprantama kalba – ASMENIMS SU INDIVIDUALIAIS POREIKIAIS PRIEINAMA INFORMACIJA

ESAMOS SITUACIJOS LIETUVOJE APŽVALGOS IR GERŲJŲ UŽSIENIO PRAKTIKŲ ANALIZĖS APIBENDRINIMAS

Gyvename **skaitmeninės informacijos plėtros amžiuje**. Tai reiškia, kad visuomenei prieinamos informacijos kiekis nuolat didėja, o tuo pačiu **plečiasi ir informacijos prieinamumo svarba**. Statistiniai duomenys rodo, kad Lietuvoje yra **250 tūkstančių gyventojų su negalia** – tai maždaug **9%** šalies populiacijos. Taigi, vienokio ar kitokio **informacijos prieinamumo pritaikymo reikia beveik kas dešimtam** Lietuvos gyventojui.

ESAMA SITUACIJA LIETUVOJE

- **JT Neįgaliųjų teisių konvencijos 9 straipsnis** pažymi, kad svarbu užtikrinti tiek fizinį, tiek informacinį prieinamumą.
- Informacijos prieinamumą virtualioje erdvėje reglamentuoja **Europos Sąjungos viešojo sektoriaus institucijų interneto svetainių ir mobiliųjų programų prieinamumo direktyva**.
- 2021 m. patvirtinti **Neįgaliųjų asociacijų veiklos rėmimo projektų finansavimo 2022 metais konkurso nuostatai** numato reikalavimą, kad ne mažiau nei **40%** periodinio leidinio, susijusio su neįgaliųjų socialine integracija, informacijos turi būti parengta lengvai suprantama kalba.

Vilniaus universiteto mokslininkės **sukūrė lietuvių kalbai pritaikytas „Teksto lengvai suprantama kalba rengimo gaires“**. Šios taisyklės sukurtos pagal Europoje standartinėmis pripažintas „Inclusion Europe“ gaires: Taip pat pateikiamos rekomendacijos, kaip aiškiai struktūruoti, formatuoti tekstus, kokias iliustracijas rinktis.

LENGVAI SUPRANTAMOS KALBOS TURINIO KŪRIMAS: PROCESAS

Parengiamas pirminis teksto variantas. Tai gali būti naujai rašytojo sukurtas lengvai suprantamas tekstas arba į lengvai suprantamą kalbą išversta jau egzistuojančio sudėtingesnio, nepritaikyto teksto versija.

Tekstas pateikiamas išbandymui su tiksline grupe (asmenys su intelekto negalia). Su tarpininkų-padėjėjų pagalba, tikrintojai atsako į pateikiamus klausimus, diskutuoja tarpusavyje, sprendžia, ar tekstas yra suprantamas.

Peržiūrimi tikrintojų komentarai. Tekstas redaguojamas, patikrinamas kalbos specialistų.

Iliustratoriai ir dizaineriai sumaketuoja dokumentą, parenka iliustracijas. Taip pat galima iliustracijas pateikti tikrintojams jau pirminiame etape, kaip eskizus.

Tikrintojams pateikiamas galutinis, sumaketuotas ir suredaguotas variantas.

Tekstas publikuojamas.

Išskiriami **4 easy-to-read proceso dalyviai**. Pagal „Inclusion Europe“ standartus, visi jie turi būti specialiai ruošiami ir finansuojami, kokybei užtikrinti. Profesionalų paslaugos įskaičiuojamos mokant už projektą.

1. RAŠYTOJAI

2. DIZAINERIAI - ILUSTRATORIAI

3. TARPININKAI (PADĖJĖJAI)

4. TEKSTŲ TIKRINTOJAI

Lyginant su analizėje įvardintomis šalimis, Lietuvoje lengvai suprantama kalba – dar naujovė. Tai suteikia galimybę įvertinus šalies kontekstą **sistemiškai pasirinkti ir įgyvendinti geriausias užsienio praktikas bei ES standartus**. Kaip pagrindinę kliūtį galima išskirti tai, kad Lietuvoje jau vykdomos sveikintinos iniciatyvos, tačiau koordinuotos sistemos nebuvimas kelia iššūkių, užtikrinant vientisumą ir tęstinumą.

Siekiant sumažinti šias rizikas ir užtikrinti efektyviai veikiančią sistemą, matomas poreikis įvardinti:

Kokiomis rekomendacijomis remiantis, kokios institucijos ir kokią informaciją turėtų rengti lengvai suprantamos kalbos formatu

Apibrėžti, kaip turėtų būti įtraukti tekstų tikrintojai ir tarpininkai-padėjėjai

Kompetencijų pasidalinimą tarp visų 4 Easy-to-Read proceso dalyvių ir tekstų užsakovų

Mokymų sistemą ir prieigą prie tekstų ruošimams reikalingos medžiagos

GEROSIOS UŽSIENIO ŠALIŲ PRAKTIKOS

Nagrinėti pasirinktos **Australijos, Ispanijos, Estijos, Italijos, Jungtinės Karalystės, Latvijos, Lenkijos, Prancūzijos, Slovėnijos, Švedijos** ir **Vokietijos** gerosios praktikos, valstybinės bei nevyriausybines iniciatyvas. Australija, Ispanija, Italija, Jungtinė Karalystė, Prancūzija, Švedija ir Vokietija pasirinktos, atsižvelgiant į tarptautiniu mastu pripažintas šiose šalyse vykdomas gerąsias praktikas ir vienus iš aukščiausių informacijos prieinamumo rodiklių Europoje. Estija, Latvija, Lenkija ir Slovėnija pasirinktos dėl Lietuvai artimesnio teisinio reguliavimo, geografinės zonos, socialinių, istorinių ir politinių panašumų.

Informacijos kategorijos

Priklauso nuo tikslinės grupės poreikių. Dažniausiai verčiami tekstai, kurie prisideda stiprinant **tikslinės grupės savarankiškumą** ir patenka į **šias kategorijas**:

TEKSTŲ RENGĖJAI VIEŠAJAM SEKTORIUI

- (1) **agentūra** su apmokytais profesionalais, kuri gauna tekstus iš įvairių institucijų ir juos verčia;
- (2) mokymus praėję, šiai funkcijai atlikti paskirti asmenys, dirbantys **kiekvienoje institucijoje**;
- (3) viešųjų pirkimų būdu perkamos **privatų kompanijų ar privatų specialistų** (pvz., vertėjų) teikiamos tekstų rengimo paslaugos.

Mokymai – nuotoliniai arba vykstantys gyvai, teikiami viešosios aukštosios mokyklos ar privatų tiekėjų. Svarbūs aspektai – kursų trukmė, finansavimo taisyklės, grupių dydis, baigimo sertifikatas.

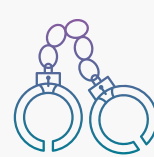
Tekstų tikrintojų ir tarpininkų-padėjėjų paslaugos: tai gali būti dienos centrų, NVO ar kitų organizacijų atstovai.

Su asmenimis su negalia susiję **įstatymai ir teismo nuosprendžiai**

Sveikata ir asmeninė priežiūra

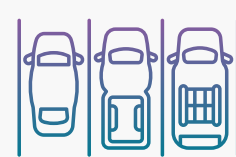
Saugumas ir viešosios tvarkos palaikymas

Finansinis raštingumas ir socialinės paslaugos

Švietimas ir mokymasis

Transportas ir kitos viešosios paslaugos

Naujienos ir kultūros sektoriaus informacija

Buitis ir gyvenamosios aplinkos priežiūra